

Using psychological situational training (video training) as an active form of training the police of trains support unit in the course of employment under front of regular instructional and classroom training with performance contributes to professionally important qualities and willingness to correct interaction with passengers, the development of personal potential employees, increases professional competence of police officers, their effectiveness and quality of passenger service in the context of law enforcement services.

Key words: *police, support of passenger trains, railways, service activities, motivational and target processes.*

Стаття надійшла 12 червня 2014 року

УДК 340.12(075.8)

З. Р. Кісіль

ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ: ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ФЕНОМЕНОЛОГІЯ

Викладено узагальнення щодо оцінки сутності негативного феномена професійної деформації працівників ОВС України, її тенденцій. Розглянуто питання значення оптимізації діяльності керівництва МВС України як методу запобігання та протидії професійній деформації. За результатами компаративістичного аналізу екстраговано комплекс факторів, що детермінують інтенсифікацію негативних проявів професійної деформації працівників міліції, та виокремлено практичні методи нейтралізації її активності. На основі узагальнень правової доктрини запропоновано інноваційний концепт інтерпретації феномена «професійна деформація працівників ОВС України».

Професійна деформація працівників ОВС існувала завжди, в різних формах, детермінуючись різними чинниками, діючи в різних політичних та соціально-економічних умовах. Проблема виникнення і розвитку сучасних різновидів професійної деформації працівників ОВС не обмежується правовим і психологічним аналізом. Важливими є зміна параметрів соціального простору і аналіз системних чинників, які його визначають.

Ключові слова: *органи внутрішніх справ, професійна деформація, профілактика, концепція, превенція, протидія.*

Постановка проблеми. Реформування системи МВС України, розширення процесу її інтеграції у цивілізоване співтовариство правоохоронних органів зумовлює необхідність нових оцінок проблеми професійної деформації працівників органів внутрішніх справ України, новітніх підходів до її вирішення. Аналіз проблеми професійної деформації в історичному контексті розвитку системи наукового знання, як,

зрештою, і аналіз будь-якого іншого соціального явища, неможливий поза визначенням феномена глобалізації як актуалізуючого поля універсального процесу соціальних змін, правомірно окресленого нині як категорія соціальної трансформації. Щодо системи та процесу пізнання вплив глобалізації достатньо суттєвий, оскільки вона впливає на сутність методології – суб'єктивну дослідницьку позицію. Проблема виникнення і розвитку сучасних різновидів професійної деформації працівників ОВС не обмежується правовим і психологічним аналізом. Важливою є зміна параметрів соціального простору і аналіз системних чинників, які його визначають.

Своєрідність професійної діяльності працівників ОВС полягає в тому, що виконання ними посадових обов'язків здійснюється в ситуаціях із непередбачуваним результатом, із граничними психічними, фізичними перевантаженнями та ризиком, пов'язана з підвищеною відповідальністю працівників за свої вчинки, спілкуванням з різноманітними категоріями громадян, доволі часто вимагає рішучих дій тощо. Ці специфічні особливості діяльності значно впливають на особистісні характеристики працівників ОВС і можуть призвести до розвитку професійної деформації. У найбільш загальному вигляді наслідком цього феномена можуть бути такі прояви девіантної поведінки працівників ОВС, які призводять до негативного соціального оцінювання, не збігаються з професійною етикою, спотворюють очікуваний позитивний імідж працівника.

Стан дослідження. Не слід вважати, що професійна деформація працівників ОВС – це явище сьогодення. Вона існувала завжди, в різних формах, детермінуючись різними чинниками, діючи в різних політичних і соціально-економічних умовах. Саме тому проблемі професійної деформації в середовищі працівників ОВС, а також теоретичному обґрунтуванню її витоків присвячена низка праць таких учених: О. Бандурки, В. Беда, С. Безносова, Д. Гарольда, Д. Гріна, Ю. Голика, Є. Додіна, А. Дулова, М. Ібрагімова, К. Злоказова, С. Кабанова, В. Кікота, Л. Колодкіна, М. Корольчука, М. Костицького, Р. Кузнецова, В. Крайнюка, Х. Лангерока, К. Леонгарда, І. Максимова, Н. Матюхіної, В. Медведєва, Н. Москвіна, В. Олійникова, В. Плішкіна, В. Плетнікова, В. Погрібної, М. Савчина, О. Синявської, А. Сімковича, Б. Съєдіна, В. Столбового, О. Столяренко, А. Сухова, С. Раїнкіна, Р. Ратінова, В. Робозерова, А. Роші, Л. Терновського, Ю. Тихомирова, А. Шатохіна, А. Шестак та ін. Висновки вчених, правові та соціально-психологічні наслідки цього явища, його руйнівний характер і стосовно окремих працівників, і для органів внутрішніх справ у цілому зумовлюють необхідність створення дієвої системи попередження професійної

деформації та запровадження корекційних заходів на кожному щаблі її виникнення і подальшого розвитку.

Метою статті є дослідження історіографії негативного феномена професійної деформації працівників органів внутрішніх справ України.

Виклад основних положень. Професійна деформація працівників ОВС – це явище, яке реально існує та спричиняє величезну шкоду правоохоронній діяльності, виключаючи з виконання службових обов'язків тих працівників, котрі зазнали її руйнівного впливу. Щодо джерел розвитку деформації єдиної загально визнаної позиції у науковій літературі не існує. На думку автора фундаментального наукового дослідження В. С. Медведєва, професійна деформація сучасних міліціонерів – це реальна й подеколи неминуха данина, котру «сплачує» людина за високий рівень домагань, пристрасне захоплення своєю діяльністю. Вчений зорбив висновок, що професійна деформація є комплексом своєрідних, взаємопов'язаних змін окремих якостей і особистості в цілому, що виникають унаслідок виконання правоохоронних функцій. При цьому спостерігаються відмінності в інтенсивності впливу специфіки діяльності на розвиток професійної деформації у різних службах. Зокрема, найбільш інтенсивний негативний вплив спостерігається в карному розшуку, середній ступінь інтенсивності – в патрульно-постовій службі і слідстві, а низький ступінь інтенсивності – в паспортній і кадровій службах [1].

Погодимось з професором В. Я. Кікотем, який зазначає: «...професійна деформація особистості працівників ОВС – це зміни в негативний бік професійних та особистих якостей деяких працівників під впливом умов і досвіду професійної діяльності. Вона виявляється у професійно-моральній, професійно-інтелектуальній, емоційно-вольовій, і як, похідна, в сфері професійної діяльності». До причин, які призводять до виникнення професійної деформації, В. Я. Кікоть відносить: по-перше, деякі особливості правоохоронної діяльності, відносини з різноманітними категоріями людей під час її здійснення; по-друге, низький моральний рівень населення на обслуговуваній дільниці, вплив кримінального бізнесу, корупції, постійні службові контакти з кримінальним світом та асоціальними особистостями; по-третє, неефективне управління, нестабільність, невизначеність, непоінформованість, професійна неспроможність, недостатнє матеріально-технічне забезпечення працівників ОВС; по-четверте, конфліктні стосунки в процесі професійної діяльності; по-п'яте, особисті якості працівника, на які не зважили кадрові апарати під час влаштування його на службу, або які змінилися під час неї [2, с. 174–177].

Цікавим є підхід А. В. Буданова, який розглядає професійну деформацію у працівників органів внутрішніх справ у професійно-моральній, інтелектуальній і емоційно-вольовій сферах, а також у професійних діях. Чільне місце в працях А. В. Буданова посідає розгляд трьох основних груп факторів, які спричиняють професійну деформацію: факторів, обумовлених специфікою професійної діяльності, факторів особистісного характеру і факторів соціально-психологічного характеру [3, с. 174–177].

Професійна деформація розпочинається з негативних змін у професійній діяльності та у поведінці, тобто на соціально-психологічному рівні. Таку ж думку висловлює низка вчених, одноставно пов'язуючи професійну деформацію з негативними змінами соціально-психологічної структури особистості [4, с. 114]. Такий висновок роблять і деякі зарубіжні психологи. Зокрема, Л. Н. Терновскі вважає, що професійна деформація особистості становить триваючий в часовому континуумі мультисегментний процес нехтувань (порушень) ментальних формацій особистості, що детермінують численні діяльнісні трансформації у професійній діяльності [5, с. 363–364]. Деформація професійного ества, на думку Д. Гріна, етимологічно полягає у вузькому етико-моральному сприйнятті, дискурсивному спрямуванні на стереотипні цілевказівники, інтернальні щодо його професійного світосприйняття, що проявляється у опозиціонуванні останнього щодо сформованих суспільством аксіом діяльності (у конфронтаційному сприйнятті останніх) [6, с. 115–130]. Професійна деформованість насамперед розпочинає проявлятися в особистості, згодом через її поведінку відображається на службовій діяльності і ближньому оточенні. Так, Х. Лангерок вважає, що професійна деформація є феноменом тривалого відтворення факторів конкретної професії, що формує індивідуально-резонантивний процес гіперболізації значущості діяльності індивіда в соціальній сфері, до котрої він асимільований [7]. Особливості особистості і діяльності такого працівника виявляються по-різному і в багатьох поєднаннях; іноді гіпертрофованій розвиток окремих рис може призвести до професійної непридатності працівника, до порушення ним закону чи аморальних дій. Отже, розвиток професійної деформації може негативно впливати на мотивацію службової поведінки працівників міліції.

Наявність негативних чинників професійної діяльності призводить до наростання невдоволеності собою, внутрішньої напруги, до почуття душевного дискомфорту та невпевненості у собі. Подовженість дії негативних робочих ситуацій тільки закріплює ці психічні стани, які можуть перетворитися в стійкі якості особистості. На думку

О. Ю. Снявської, зареєстрована динаміка випадків надзвичайних подій, внаслідок яких працівники органів внутрішніх справ загинули чи отримали поранення, дозволяє вважати, що загальна тенденція до збільшення надзвичайних подій з фізичними наслідками, що виявляється вже після трьох років роботи в ОВС (аналогічна зареєстрованій у дослідженнях попередніх років), певним чином пов'язана з феноменом професійної деформації. На виникнення професійної деформації впливає низка негативних чинників:

- юридичних (недосконалість законодавства, нечітке урегулювання оперативної роботи, недосконалість юридичних гарантій, що захищають працівників від протизаконних наказів і вказівок, тощо);
- економічних (відсутність чітких економічних стимулів, зрівнялівка в оплаті, відсутність належної матеріально-технічної бази тощо);
- організаційних (неправильний відбір і розстановка персоналу, слабкий контроль з боку керівництва, недостатні заходи із підвищення кваліфікації працівників, їх професійної майстерності тощо);
- інтелектуальних (низький рівень професійних знань, недостатній рівень професійної культури, недоліки у вихованні та самовихованні підлеглих тощо);
- соціально-психологічних (грубість і невіршованість керівників, надмірна самовпевненість, надмірні гонор і кар'єризм, низький самоконтроль тощо).

Це призводить до відкритої (видимої) професійної деформації. Йдеться про бездушне, нелюдське ставлення до правопорушників, злочинців, затриманих, підозрюваних; переконаність у вседозволеності; нехтуванні нормами професійної етики; надмірну підозрілість, звинувачувальний уклін; застосування незаконних методів у боротьбі зі злочинністю, керування хибним принципом «мета виправдовує засоби»; зловживання спиртними напоями; некультурність мови, зловживання жаргоном злочинного світу; неакуратність, неохайний зовнішній вигляд тощо. Також це обумовлює приховану (невидиму) професійну деформацію: зловживання службовим станом у процесі роботи, переважання корисливих цілей над державними, суспільними; аморальність у побуті, моральне зубожіння працівника; хибне розуміння інтересів служби, неправильне розуміння службового престижу; приховування злочинів; хабарництво; зрошення із злочинним середовищем тощо [8, с. 98–99].

Аналізуючи механізм зловживання і протиправної поведінки осіб, покликаних охороняти закон, А. І. Шестак наводить такі ознаки професійної деформації: приписки у звітності за результатами діяльності, орієнтування на відмову в порушенні кримінальної справи, пошук

компрометуючих матеріалів щодо невинного чи постраждалого, тиску на нього, «умовляння взяти на себе» усі звинувачення і інші зареєстровані злочини, установка на допустимість використання незаконних чи аморальних дій стосовно громадян в оперативних цілях; застосування фізичного насильства щодо заарештованих, осіб під вартою, гонитва за формальними показниками діяльності [9, с. 1].

Проблема морально і психологічно «дефектної» поведінки правоохоронців полягає у тому, що нехтування нормами права, яке не спричинило на певному етапі шкідливі наслідки, навпаки, надають суб'єкту певний «виграш», «спроможність з часом ставати шаблоном, стереотипом поведінки і сприйматися в подальшому автоматично, навіть в ситуації, яка загрожує самому суб'єкту», – акцентує С. С. Раїнкін [10, с. 239].

В. Ф. Робозеров як одну із ознак професійної деформації працівників ОВС наводить феномен соціально-психологічної суб'єктивної переоцінки працівниками своєї соціальної ролі. Він зазначає, що «...це призводить до того, що працівник міліції вважає свою службу «найбільш видатною», свої службові функції «найбільш важливими», діяльність інших служб зазвичай недооцінюється. Безумовно, зазначене може також слугувати причиною професійної деформації особистості, її спрямованості тощо [11, с. 99].

Наведені погляди вчених-правознавців і психологів дають змогу зробити висновок, що найбільш поширені чинники, що спричиняють деформацію особистості і, як наслідок – її девіантну поведінку, традиційно поділяють на об'єктивні і суб'єктивні, називаючи їх при цьому причинами. На нашу думку, цього недостатньо і це не цілком правильно. По-перше, причини – це те, що існує в соціальній реальності, а їх відображення у свідомості окремого індивіда чи групи людей з подальшим перетворенням соціальної реальності – умови; по-друге – причини можуть бути і безпосередніми, і опосередкованими, тобто впливати на особистість через мікросередовище. Отже, опосередкованими причинами професійної деформації взагалі, працівників міліції зокрема, слід вважати соціально-економічний, політичний, правовий, психологічний стан суспільства; безпосередніми – ті, що стосуються виключно професійної діяльності, а саме:

1) зміст, організація, умови діяльності взагалі та процедура виконання конкретних службових завдань. Детально не характеризуючи правоохоронну діяльність [12, с. 159], зазначимо, що їй притаманні такі психологічні особливості, як творчий характер вирішуваних професійних завдань та їх значна інтелектуальна і емоційна насиченість, дефіцит часу, вплив на особистість особливо сильних подразників

і домінування негативних емоцій за недоліку позитивних, підвищена відповідальність за прийняті рішення та необхідність невідкладного вжиття конкретних заходів, наявність правової регламентації діяльності та владних повноважень, наявність елементів небезпеки і ризику, багатоплановість службових ситуацій, неможливість чіткого планування й прогнозування результатів. До зазначеного можна додати недостатнє фінансування та оперативно-технічне забезпечення, що не відповідає складності вирішуваних завдань, громіздку і недосконалу систему звітності, наявні недоліки в організації та управлінні діяльністю підрозділів, несприятливі побутові умови значної кількості працівників, помилки в підборі та розстановці кадрів [13; 14];

2) особливості об'єкта службового інтересу, найперше осіб, що порушують моральні та правові норми: «Для таких людей типовими є психологічні бар'єри щодо працівників правоохоронних органів, агресивність, намагання здійснити протидію в прихованій або явній формі, спровокувати на протиправні дії» [15; 16];

3) особливості найближчого соціального оточення працівника. Насамперед це службовий колектив у цілому, колеги, з якими він найчастіше спілкується під час виконання оперативно-службових завдань. Найближче службове оточення може здійснювати позитивний компенсуючий вплив або, навпаки, поглиблювати професійну деформацію. Згідно зі здійсненими дослідженнями [17], найбільше зазнають деформуючого впливу працівники установ виконання покарань, карного розшуку, дільничні інспектори міліції, тобто ті, хто під час виконання службових обов'язків часто й інтенсивно спілкуються з представниками злочинного світу.

Проблема професійної деформації викликає стурбованість не лише у науковців, а найперше у Міністерства внутрішніх справ України, що відображається у відомчих нормативно-правових актах. «...Вимоги Міністерства щодо повного виключення з практики роботи органів та підрозділів фактів необґрунтованих затримань та арештів, незаконного притягнення громадян до адміністративної та кримінальної відповідальності, інших проявів порушення закону виконується незадовільно.

Через професійну неспроможність, черствість та байдужість до людей, моральну розбещеність окремих працівників продовжують мати місце непоодинокі випадки рукоприкладства, знущання та тортур над особою, що підозрюється або обвинувачується. Про це свідчать і порушені з початку року стосовно працівників міліції 34 кримінальні справи. Серед них 17 (50%) справ порушено за нанесення тілесних ушкоджень громадянам, 7 – за фальсифікацію матеріалів

проти особи, 4 – за незаконний обшук, 3 – за зґвалтування та 2 – за розбійний напад.

Аналіз наявної інформації та перевірки на місцях свідчать, що порушення законності, як правило, є наслідком моральної і професійної деформації окремих працівників, відсутності дієвого механізму контролю та вимогливості з боку деяких керівників, низького рівня організації виховної роботи, морально-психологічної підготовки та навчання особового складу» [18].

«...Зловживання службовим становищем і перевищення влади, укриття злочинців, не реагування на звернення громадян, хабарництво, пияцтво та інші аморальні вчинки, а то й зрада інтересам служби, компрометують систему МВС, викликають сумнів у населення щодо спроможності органів внутрішніх справ забезпечити в державі належний порядок та законність» [18].

Наприклад, значний обсяг проблем, пов'язаних із забезпеченням прав і свобод громадян в адміністративній діяльності міліції, стосується провадження справ про адміністративні правопорушення. Так, упродовж п'ятиріччя за адміністративні правопорушення затримано 29 млн. 520 тис осіб, щодо яких складено 31 млн. 969 тис. протоколів; із працездатного та старшого працездатного постійного населення за 5 років до адміністративної відповідальності притягнуто 74,3 відсотка [19]. Намагання досягнути високих результатів призводять до проявів «...у повсякденній діяльності працівників органів внутрішніх справ таких ганебних явищ, як перевищення владних повноважень, зрада службових інтересів, цинічне паплюження прав і законних інтересів громадян, ігнорування вимог статутів та наказів...» [20].

Здійснене автором опитування працівників міліції (860 осіб рядового, молодшого, середнього та старшого начальницького складу) свідчить, що вживання алкоголю для них є найбільш типовою девіацією. Це підтверджується також наявними узагальненнями щодо соціально-психологічного аналізу стану дисципліни (45,9% респондентів вказали на вживання спиртних напоїв у робочий час). Основною причиною вживання алкоголю більшість працівників міліції називають його здатність подолати втому, психологічне напруження.

Особисті деформації, на думку професора О. М. Джужі, є однією з детермінант механізму суїцидальної поведінки [21]. «...Протягом 2009 року 13 (2008 – 32) працівників ОВС з різних причин покінчили життя самогубством. Основними чинниками, що сприяли скоєнню працівниками міліції самогубств, були несприятливі індивідуальні психологічні особливості працівника, конфліктні ситуації на службі і у сім'ї, незадовільний контроль безпосереднього

керівництва за поведінкою підлеглих працівників на службі і в поза-службовий час, нежиття ними упереджувальних заходів психопрофілактики» [22].

Висновки. Отже, незважаючи на давність перманентних спроб дослідити феномен професійної деформації, це явище досі не до кінця досліджене та пізнане, відтак становить наукову та практичну зацікавленість. Узагальнення наявного наукового досвіду досліджень феномена професійної деформації працівників органів внутрішніх справ України, здійснених вітчизняними і зарубіжними вченими, а також нормативної бази МВС України, спонукали до висновку, що самотійно і комплексно ця вкрай актуальна проблема в науці досі не була предметом вивчення та узагальнення. Фундаментальні дослідження, що втілились в численних концепціях, призвели до розуміння того, що сьогодні не існує єдиного підходу щодо вивчення феномена професійної деформації працівників ОВС як складного соціально-психологічного і правового явища, існують концептуальні різночитання поняття «професійна деформація працівників ОВС» та чинників, що її спричиняють. На наш погляд, професійна деформація – це не обов’язковий, але реально можливий наслідок процесу формування і професійного розвитку працівника ОВС. З погляду соціальної заданості, це артефакт, «зворотній бік» процесу формування і розвитку професіонала. З боку особистості, це певна «данина», що сплачується за високий рівень домагань, захоплення діяльністю.

Не можна не погодитися з професором С. П. Безносим, який зазначає, що проблема професійної деформації майже зовсім не вивчена, хоча становить значний інтерес і в теоретичному, і в прикладному аспектах [23]. Теоретична розробка дієвого механізму правового регулювання протидії професійній деформації на основі комплексного і системного підходів, розроблення правових заходів попередження та корекції її проявів, упровадження у практичну діяльність ОВС єдиної концепції протидії професійній деформації працівників ОВС є вкрай необхідною й сприятиме підвищенню ефективності діяльності працівників ОВС.

1. Медведев В. С. Психология профессиональной деформации сотрудников органов внутренних дел: дисс. ... на соискание ученой степени докт. психол. наук: спец. 19.00.06 «Юридическая психология» / Владимир Степанович Медведев; Киевский ин-т внутренних дел при Национальной академии внутренних дел Украины. – К., 1999. – 412 с.

2. Прикладная юридическая педагогика в органах внутренних дел: учебник для курсантов и слушателей образоват. учрежд. МВД России юрид.

профіля / под ред. В. Я. Кикотя, А. М. Столяренко. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 512 с.

3. Буданов А. В. Работа с сотрудниками органов внутренних дел по профилактике профессиональной деформации: практик. пособие [для руководящих работников УВД, ОВД, служб по работе с личным составом, подразделений, морально-психологического обеспечения деятельности ОВД] / А. В. Буданов. – М.: РИО МВД, 1992. – 189 с.

4. Айроян Э. А. Профессиональная деформация сотрудников ОВД / Э. А. Айроян, А. В. Глазычев // Место и роль ОВД в системе уголовной юстиции: материалы межвуз. науч. конф. слушателей, курсантов и студентов. – Омск: Омск. Акад. МВД России, 2010. – Вып. 14. – С. 113–116.

5. Ternovsky L. N. The professional deformation of the personality from the point of view of deontology / L. N. Ternovsky, V. A. Ternovskaya // European Neuropsychopharmacology. – Elsevier, Amsterdam, 1995. – 5 (№ 3). – P. 363–364.

6. Tappan W. P. Crime, Justice and Correctiveness / W. P. Tappan. – New York: Mc Yraw Hill, 2008. – 468 p.

7. Stagner R. Aging in industry / R. Stagner // In J. Birren K. Handbook of the psychology of aging. – New York: Van Nostrand Reinhold. – 2005. – P. 747–817.

8. Сияньська О. Ю. Професійна етика як чинник протидії професійній деформації працівників органів внутрішніх справ / О. Ю. Сияньська // Право і безпека. – 2005. – № 4'1. – С. 96–99.

9. Шестак А. И. В погоню за цифрой / А. И. Шестак // Комсомольская правда. – 1998. – № 19. – С. 1.

10. Раинкин С. Е. Психология общения / С. Е. Раинкин. – М.: Юнтус, 2003. – 239 с.

11. Робозеров В. Ф. Раскрытие преступлений совершенных в условиях неочевидности / В. Ф. Робозеров. – Л.: Ин-т усоверш. следств. работников, 1999. – 140 с.

12. Дубов Г. В. Профессионально-нравственная деформация личности сотрудника и служебного коллектива органов внутренних дел / Г. В. Дубов // Организация работы с личным составом органов внутренних дел. Проблемы и перспективы: матер. науч.-практ. конф. (Владимир, 23–24 апр. 1997 г.) // ВЮИ МВД России. – 1997. – 208 с.

13. Правовая и духовная культура сотрудников правоохранительных органов / Х. С. Гуцериев, В. П. Сальников и др. – СПб.: МПбЮИ, 1996. – 416 с.

14. Степашин С. В. Против криминализации России / С. В. Степашин // Российская юстиция. – 2000. – № 1. – С. 2–3.

15. Деев В. Г. Психология направленности личности осужденных, отбывающих наказание в исправительно-трудовых учреждениях: автореф. дисс. на соискание ученой степени доктора психол. наук: спец. 19.00.06 «Юридическая психология» / В. Г. Деев // Акад. МВД СССР. – М., 1986. – 36 с.

16. Джужа О. М. Кримінологія / О. М. Джужа, Я. Ю. Кондратьев, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін.; за заг. ред. О. М. Джужи. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 416 с.

17. Митюрин Н. Ю. Проблемы формирования профессионализма сотрудников органов внутренних дел через СМИ / Н. Ю. Митюрин //

Научный вестник Оренбургского государственного института менеджмента. – М., 2008. – С. 211–213.

18. Про заходи щодо зміцнення дисципліни і законності в органах внутрішніх справ та попередження надзвичайних подій, пов'язаних із загибеллю й травмуванням особового складу: Наказ МВС України від 16.03.2007 р. № 81.

19. Про додаткові заходи щодо дотримання працівниками органів внутрішніх справ принципів законності, забезпечення прав і свобод громадян: Наказ МВС України від 15 трав. 2012 р. № 157.

20. Про оголошення рішення колегії МВС України: Наказ МВС України від 12 лип. 2013 р. – № 243.

21. Джужа О. М. Кримінологія / О. М. Джужа, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін.; за заг. ред. О. М. Джужа. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 416 с.

22. Про стан дисципліни і законності серед особового складу органів та підрозділів внутрішніх справ України за 2009 рік: Доповідна записка від 09 лютого 2010 р. – № 2548/Вр.

23. Безносов С. П. Профессиональная деформация и воспитание личности / С. П. Безносов // Психологическое обеспечение социального развития человека. – СПб.: Речь, 2004. – 271 с.

Кисиль З. Р. Профессиональная деформация работников органов внутренних дел Украины: историография и феноменология

Изложены обобщения по оценке сущности негативного феномена профессиональной деформации сотрудников ОВД Украины, ее тенденций. Рассмотрены вопросы значения оптимизации деятельности руководства МВД Украины как метода предотвращения и противодействия профессиональной деформации. По результатам компаративистичного анализа Экстрагировано комплекс факторов, детерминирующих интенсификацию негативных проявлений профессиональной деформации сотрудников милиции и выделены практические методы нейтрализации ее активности. На основе обобщений правовой доктрины предложено инновационный концепт интерпретации феномена «профессиональной деформации сотрудников ОВД Украины».

Профессиональная деформация сотрудников ОВД существовала всегда, в разных формах, детерминируясь различными факторами, действуя в различных политических и социально-экономических условиях. Проблема возникновения и развития современных разновидностей профессиональной деформации сотрудников ОВД не ограничивается правовым и психологическим анализом. Важными являются изменения параметров социального пространства и анализ системных факторов, которые его определяют.

Ключевые слова: органы внутренних дел, профессиональная деформация, профилактика, концепция, превенция, противодействие.

Kisil Z. R. Professional deformation of law enforcement workers of Ukraine: historiography and phenomenology

The article summarizes the evaluation of the negative nature of the phenomenon of professional deformation of law enforcement workers of Ukraine

and its trends. The problem of optimizing the value of leadership activity of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as a method of preventing and combating professional deformation. By the results of the comparative analysis a set of factors that determine the intensification of the negative effects of professional deformation of police are extracted and the practical methods of neutralizing its activity are singled out. On the basis of generalizations of legal doctrine the innovative concept of interpretation of the phenomenon of "professional deformation of law enforcement workers of Ukraine" is proposed.

The nature of professional deformation, its determinants, depending on the content of concepts and conceptual foundations of thinking and research are defined. In particular, the integrated use of the theory of normative description of psychological theories of personality theory and professional ethics and deontology allows to understand the uniqueness of the phenomenon of professional deformation, its dynamics and trends. System approach to the study of professional deformation of law enforcement workers reveals the internal mechanism not only of the individual components (macro or microsystem determinants of professional deformation of law-enforcement workers), but their relationship at different levels. Thus, an opportunity to identify meaningful and substantial institutional "layering" phenomenon, deep dialectical relationship and interdependence of substantial meaningful parts, structures and functioning of professional deformation of law enforcement workers as a whole complex organism is given. In turn, the systematic study of the phenomenon of professional deformation of law enforcement workers is impossible without the use of synergetic approaches. Synergetic vision comes from the nonlinearity of multiple-factor processes occurring in the community and the police, in particular, the fundamental instability of any social system.

Research of any legal problems can only claim the truth when it is provided by adequate methodology. Methodology is not only the knowledge but also primarily reflective individual projects, plans, models, certain principles, attitudes, formed by the process of life, integrative experience that define subjective checked for validity. The criterion for current evaluation of the chosen methodology is the practice of realization and recognition of creative approaches of other researchers. However, the methodology requires the involvement of related scientific knowledge (especially at the intersection of science) to combine theory and practice to study the alternative (even multiple) point of view of the researcher. And the alternative position under the contract practice needs systemic worldview. Therefore, systematic methodology is not only theory of the formation of abstract concepts, the structure, properties, components and relationships between them, but the procedure of including elements of the system to its members to identify patterns.

Methodology is an integral phenomenon that combines a number of components, namely general theoretical outlook and fundamental concepts, laws and general philosophical categories, common and general scientific methods. Giving the common approach to scientific knowledge, it is also necessary to bear in mind the fact that some scientific problems require more thorough, methodologically calibrated relevance to their study, as they are complex and multidimensional. And the phenomenon of «professional deformation of law enforcement workers concerns this problem».

Key words: law enforcement bodies, professional deformation, preventive measures, conception, prevention, resistance.

Стаття надійшла 5 червня 2014 року